

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร*
MANAGEMENT POTENTIAL DEVELOPMENT FOR BUDDHIST PROPERTY
MANAGEMENT OF MONASTERY IN BANGKOK METROPOLIS

พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร),
พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ

Phrathepkhunaphorn (Sophon Sobhanacitto), Phraudomsittinanok (Kampol Kunungkaro),

Phramaha Krisada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งหมด (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย กระบวนการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด 7 ด้าน ได้แก่ 1. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2. การบริหารการเปลี่ยนแปลงกับสถานการณ์ปัจจุบัน 3. การทำงานเป็นทีม 4. การติดต่อสื่อสาร 5. การแก้ปัญหาและตัดสินใจ 6. ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส และ 7. ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมใหม่ ผ่านการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้ง 8 ด้านคือ 1. ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด 2. ด้านการกั้นที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่ดินที่จัดประโยชน์ 3. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร 4. ด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ 5. ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด 6. ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด 7. ด้านการจัดการข้อร้องเรียน และ 8. ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ โดยยึดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; การบริหารจัดการ; ศาสนสมบัติของวัด

Abstract

Objectives of this research paper was to present a model for developing the management potential of Buddhist monasteries in Bangkok Metropolis using qualitative research. Field data were collected by in-depth interviewing 25 key informants with structured in-depth-interview script with a total content validity index (S-CVI) of 1.00 as a data collection tool and data were also collected from 12 participants who were experts in focus group discussion and analyzed the data by content descriptive interpretation.

Findings revealed that the model for developing the potential for religious property management of monasteries in Bangkok Metropolis consisted of 7 aspects of the monastery management process, namely 1. strategic planning 2. management of changes with the current situation 3. teamwork 4. contact communication; 5. problem solving and decision making; 6. abbot leadership; and 7. creativity. innovation through the management of the monasteries religious treasures in all 8 aspects, namely 1. the area of the registration of the temple's religious treasures 2. the area of settling the land which is the temple to be useful 3. the renting of land or buildings 4. the aspect of renting the religious land. 5. the aspect of keeping money of the monasteries, 6. the aspect of appointment of the bookkeepers, 7. Complaint management and 8. aspect of determination of registration forms, accounts, contract forms and other forms based on participatory management and good governance.

Keywords: Development Potential; Management; Religious Property of Monastery

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมา แม้ว่าคณะสงฆ์จะมีการปรับตัวตามสถานการณ์ปัจจุบัน แต่การบริหารจัดการดูแลและจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการจัดหารายได้เพื่อทำนุบำรุงรักษาวัด ก็ยังประสบปัญหาในการดำเนินการหลายประการ อาทิ ปัญหาอันเนื่องด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (กรมการศาสนา, 2550) รวมไปถึงปัญหาอื่น ๆ เช่น การขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์โบราณสถาน ขาดสื่อในการสอน เช่น หนังสือประวัติวัด เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน การสื่อสารระหว่างเจ้าอาวาสกับพระภิกษุสามเณร หรือระหว่างวัดกับชาวบ้านไม่ตรงกัน ไม่มีโอกาสและเวลาในการพูดคุย หรืออบรมถวายความรู้ พระสังฆาธิการส่วนใหญ่มอบงานให้กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน จึงไม่ให้ความสำคัญกับงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน

เท่าที่ควร ขาดการวางแผนงานที่ชัดเจน เมื่อดำเนินการไปแล้วทำให้พบปัญหาและอุปสรรคตามมา ขาดความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถาน จึงดำเนินการไปตามความคิดเห็นส่วนบุคคล ไม่มีการปรึกษาใคร วัดขาดงบประมาณในการดำเนินการ มีปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีปัญหาความขัดแย้งกับชาวบ้าน ขาดการประสานงานกับหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จึงไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร (พระครูวินัยธรรมธมมพล, 2558) นอกจากนี้ยังพบว่า คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการก่อสร้างและบูรณะโบราณสถานโบราณวัตถุ การบูรณปฏิสังขรณ์ไม่สามารถทำได้เต็มที่ การสืบค้นประวัติความเป็นมาของวัด พระภิกษุสามเณร ลำช้า ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การถวายค่านิตยภัต เป็นต้น ขาดแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมและเข้าใจง่าย ขาดการนำเสนอผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาประชาชนและสังคมโลก (พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวัฒนโณ), 2558)

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พบว่า คณะสงฆ์ขาดองค์ความรู้ในหลาย ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ ระเบียบเกี่ยวกับการก่อสร้างวัด การบูรณปฏิสังขรณ์วัด ดังจะเห็นได้จากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ อาทิเช่น จำคุก 3 ปี เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร ทุบโบราณสถาน (ข่าวไทยพีบีเอส, 2563) ฟ้องกันนัว กรมศิลป์-วัดศรีชุม เปิดศึกชิง พระอจนะ มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (ไทยโพสต์, 2563) ตำรวจเข้าลุยรื้อถอนสิ่งก่อสร้างผิดกฎหมายธรรมกาย (โพสต์ทูเดย์, 2563) จั๊อธิดีสถ.ฟันธงแนวทางปฏิบัติตาม พรบ.ควบคุมอาคาร หวั่น “ท้องถื่น-วัด” ขัดแย้ง (สยามรัฐออนไลน์, 2563) และรวมถึงอีกหลาย ๆ กรณีที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์มีข้อขัดแย้งกับหน่วยงานราชการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด เมื่อวัดมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นหน่วยงานของคณะสงฆ์เอง ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ซึ่งมีความใกล้ชิดกับวัดมากที่สุดไม่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ส่งผลให้พระสงฆ์ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางกฎหมายและถูกดำเนินคดีดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดข้อสงสัยและใคร่อยากหาคำตอบ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานครที่ดีต่อไป ทั้งนี้หากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ก็จะมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์โดยภาพรวมด้วย

โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเนื้อหา 4 ประเด็นคือ 1. วิเคราะห์สภาพการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ตามหลัก SWOT Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค 2. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด 7 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) การทำงานเป็นทีม 4) การติดต่อสื่อสาร 5) การแก้ปัญหาและตัดสินใจ 6) ภาวะผู้นำ 7) ความคิดสร้างสรรค์

การสร้างนวัตกรรมใหม่ (ณรงค์วิทย์ แสันทอง, 2547) 3. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ประกอบด้วย 1) ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด 2) ด้านการกันที่ดินซึ่งเป็นที่ดินที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์ 3) ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร 4) ด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ 5) ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด 6) ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด 7) ด้านการจัดการซื้ออสังหาริมทรัพย์ และ 8) ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ (สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร หัวหน้าส่วนงานราชการผู้นำชุมชนและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง และนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน

เครื่องมือในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จัดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร

1. ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ 1. จัดทำฐานข้อมูล Big Data 2. ยึดรูปแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 3. ให้แต่ละวัดออกแบบการลงทะเบียนศาสนสมบัติเองได้ตามความเหมาะสม 4. มีผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน 5. ส่งหลักฐานไปเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 6. มีการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการอย่างต่อเนื่อง 7. เน้นการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการในเขตปกครอง 8. มีที่ปรึกษาจากหน่วยงานภายนอก 9. บริหารจัดการที่เหมาะสมให้เป็นไปตามกฎหมายบ้านเมือง กฎกระทรวง พระราชบัญญัติสงฆ์

2. ด้านการกันที่ดินให้เป็นที่ยึดประโยชน์ ประกอบด้วย 1) ทำตามกฎหมายระเบียบที่คณะสงฆ์กำหนด 2) ให้สำนักศาสนสมบัติ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดูแลและจัดการให้ 3) วัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์เอง โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ 4) วางแผนผังวัดและกันที่ดินไว้ใช้งาน 5) บริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ 6) แต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารจัดการ

3. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ประกอบด้วย 1) ดำเนินการตามระเบียบที่คณะสงฆ์กำหนดและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 2) ดำเนินการการร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 3) แต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดรับผิดชอบงาน 4) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการพิจารณาศาสนสมบัติกลางประจำ (พศ.ป.) 5) วัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์เอง รวมถึงวัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์ โดยมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการ 6) กำหนดกฎระเบียบ หรือข้อสัญญาเกี่ยวกับการเช่าที่ดินหรืออาคารของวัดให้มีมาตรฐานและ

บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย 7) เจ้าอาวาสวัดต้องมีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ ให้เช่าที่ดินหรืออาคารได้อย่างเต็มรูปแบบ

4. ด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง 2) ปฏิบัติตามคณะสงฆ์โดยเคร่งครัด 3) ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิ เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา 4) กำหนดกฎระเบียบ หรือข้อสัญญา และจัดตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อบริหารจัดการ 5) วัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์เอง รวมถึงวัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์ โดยมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ 6) จัดแบ่งพื้นที่ธรณีสงฆ์ใช้สอยเป็นสัดส่วน 7) มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้บุคคลภายนอกและบุคคลทั่วไปรับทราบได้อย่างทั่วถึง

5. ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด ประกอบด้วย 1) มีการกำกับดูแลในการเก็บรักษา และเก็บในที่ปลอดภัย โดยยึดกฎระเบียบคณะสงฆ์และกฎหมายโดยเคร่งครัด 2) จัดทำบัญชีรับจ่าย เป็นประจำเดือน 3) เน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ 4) ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ

6. ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด ประกอบด้วย 1) เน้นหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการหลากหลายฝ่าย 3) ส่งเสริมให้วัดจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง 4) มีการตรวจสอบจากเจ้าคณะผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ 5) จัดทำบัญชีวัด ตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด 6) ทำบัญชีแยกประเภท 7) รายงานการใช้จ่ายประจำปีไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 8) จัดการอบรมเสริมความรู้เรื่องการบริหารจัดการบัญชีวัด

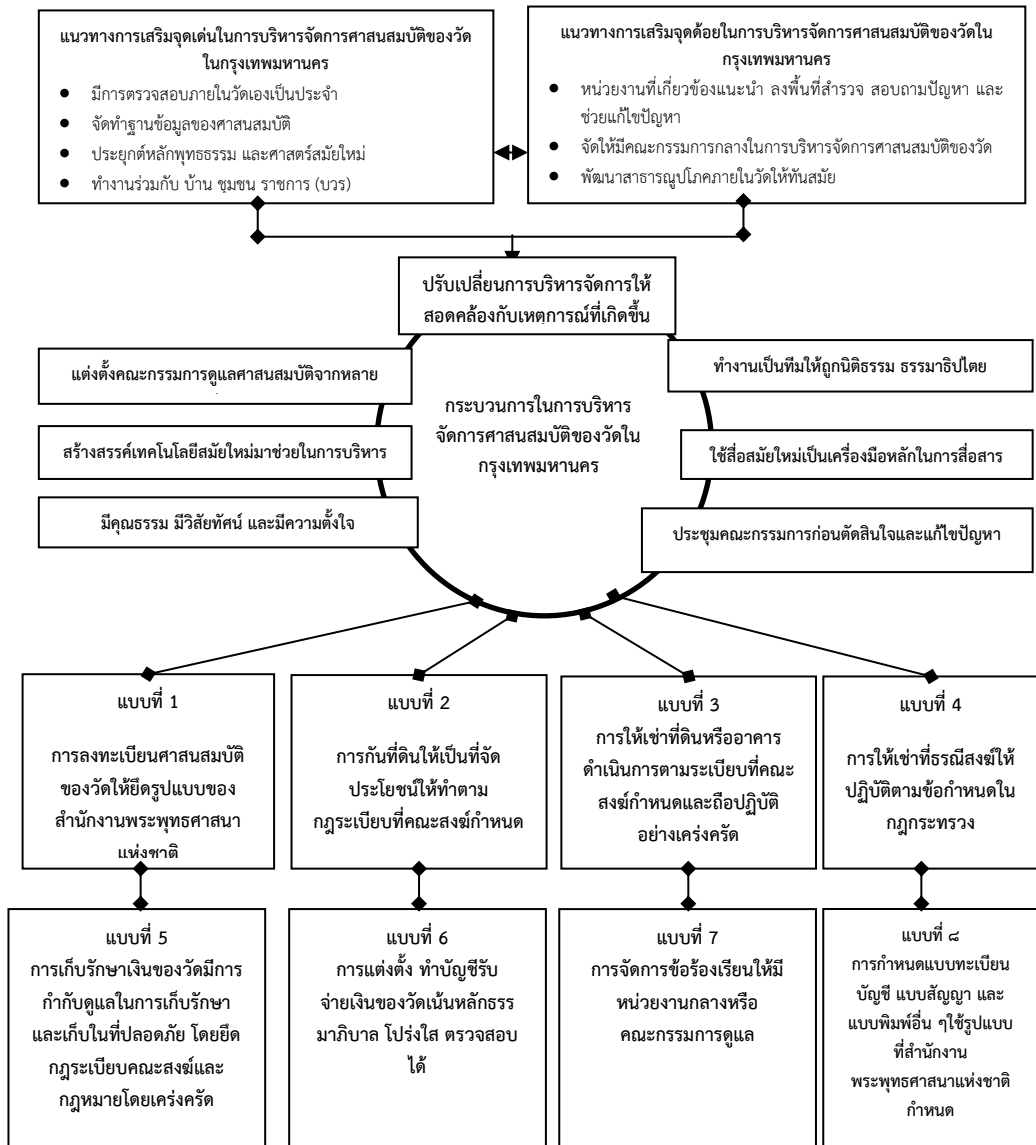
7. ด้านการจัดการข้อร้องเรียน ประกอบด้วย 1) มีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการดูแล 2) ยึดกฎหมายบ้านเมืองและพระธรรมวินัย 3) รายงานเจ้าคณะผู้ปกครองทราบ 4) พิจารณาแก้ไขข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้นทันถ่วงที 5) มีนายประจำวัดดูแล 6) เน้นการพูดคุยทำความเข้าใจ 7) มีขั้นตอนการบริหารจัดการข้อร้องเรียนที่ชัดเจน 8. พิจารณาข้อร้องเรียน และตอบปัญหาข้อร้องเรียนต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ในลักษณะลายลักษณ์อักษร 9) ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

8. ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ ประกอบด้วย 1) ใช้รูปแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด 2) มีคณะกรรมการดูแลจัดการอย่างเป็นระบบ 3) สร้างระบบเพื่อจัดทำฐานข้อมูล 4) จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานแบบต่าง ๆ 5) พัฒนสมรรถนะผู้ปฏิบัติหน้าที่ 6) เจ้าอาวาสควบคุมและตรวจสอบความถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด 2. ด้านการกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่ดินจัดประโยชน์ 3. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร 4. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ 5. ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด 6. ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด 7. ด้านการจัดการซื้อร้องเรียน และ 8. ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ โดยยึดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรรมมณเฑียร (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีพระชาຍุกาลมาก หลากหลาย รูปแบบประสิทธิภาพในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดมาอย่างยาวนาน จึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ สู่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิฐพัชรจาร (ไชยยา เขมสิริ) (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 6 ประการ คือ 1) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2) ควบคุมแบบแปลน เสนาสนะของแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน 3) ควบคุมการก่อสร้างโดยให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ 4) ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับรายจ่ายให้เป็นไปตามหลักบัญชี 5) ควบคุมการจัดการ ศาสนสมบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวง 6) ควบคุมการทำเอกสารต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ยึดกฎระเบียบของคณะสงฆ์เป็นหลัก บริหารจัดการเป็นคณะกรรมการ มีฝ่ายผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา มีที่ปรึกษากฎหมายที่ชัดเจน มีการตรวจสอบภายในวัดเอง เป็นประจำ
2. จัดระบบระเบียบในการจัดทำฐานข้อมูลของศาสนสมบัติ และ จัดโครงการฝึกอบรมบุคลากรที่จะดูแลรักษาศาสนสมบัติ ให้มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ
3. การสร้างหลักอิทธิบาท 4 ให้เกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการรักษาศาสนสมบัติ ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะพระสังฆาธิการในวัด จนถึงชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ
4. ให้ความรู้พระสังฆาธิการ และคณะกรรมการวัด ให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดนำคณะกรรมการไปดูงานวัดที่ทำได้ดี และนำมาปฏิบัติ ใช้ในวัดของตน
5. คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ควรมีการจัดการศาสนสมบัติตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ด้วยระบบ PDCA (วางแผน ลงมือทำ ตรวจสอบ พัฒนา) พัฒนาสมรรถนะศักยภาพของพระเจ้าหน้าที่ วิทยากร ให้เข้าใจระบบการทำงาน และตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลยุทธ์ในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดและศาสนสมบัติกลาง เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2550). พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2563). จำคุก 3 ปี เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร ทบโปราณสถาน. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://news.thaibps.or.th/content/279543>
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). มารูจัก COMPETENCY กันเถอะ. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- ไทยโพสต์. (2563). ฟ้องกันนัว กรมศิลป์-วัดศรีชุม เปิดศึกชิง พระอจนะ มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/5561>
- พระครูวินัยธรรมมณ รมมพโล (แก้วแจ่มศรี). (2557). การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยยา เขมสิริ). (2557). *การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวโน). (2558). *กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โพสต์ทูเดย์. (2563). *ตร.เข้าลุยรื้อถอนสิ่งก่อสร้างผิดกฎหมายธรรมกาย*. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/472451>
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). *จี้อธิบดีสถ.ฟันธงแนวทางปฏิบัติตาม พรบ.ควบคุมอาคาร หวั่น “ท้องถิ่น-วัด” ขัดแย้ง*. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://siamrath.co.th/n/7872>
- สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *คู่มือการดูแลและจัดการศาสนสมบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

